

“Bu addım qeyri-neft sektorunun inkişafına ciddi təkan verəcək”

Fikrət Yusifov: “Əsassız yoxlamalar bütövlükdə biznes mühitinə, xüsusən də sahibkarlığın inkişafına süni əngəldir”

Oktyabrın 19-da Prezident İlham Əliyev tərəfindən qanunvericilik təşəbbüsü qaydasında Milli Məclisə sahibkarlıq sahəsində aparılan yoxlamaların dayandırılmasını nəzərdə tutan qanun layihəsi göndərilib. Sənəd parlamentə daxil olduqdan 1 gün sonra Milli Məclisin IV çağırışdakı son iclasında müzakirəyə çıxarılıb, səsə qoyularaq qəbul edilib. 4 maddədən ibarət olan “Sahibkarlıq fəaliyyətində yoxlamaların dayandırılması haqqında” Qanun layihəsinə əsasən 2015-ci il noyabrın 1-dən etibarən sahibkarlıq sahəsində aparılan yoxlamalar 2 il müddətinə dayandırılır. Bu müddətdə yalnız vergi yoxlamaları, insanların həyat və sağlamlığına, dövlətin təhlükəsizliyinə və iqtisadi maraqlarına təhlükə yaradan hallar üzrə siyahısı müvafiq icra hakimiyyəti orqanı tərəfindən müəyyən edilən yoxlamalar aparıla bilər. Həmin yoxlamalar da müvafiq icra hakimiyyəti orqanı tərəfindən müəyyən edilən məhdudiyətlər nəzərə alınmaqla aparılacaq. Layihədə göstərilib ki, qanunun müddəaları korrupsiya cinayətlərinin araşdırılması ilə əlaqədar Baş Prokurorluq tərəfindən aparılan yoxlamalara şamil edilmir. Sahibkar bu qanunun tələbləri pozulmaqla həyata keçirilən yoxlamalardan müvafiq icra hakimiyyəti orqanına, prokurorluq orqanlarına, həmçinin inzibati və məhkəmə qaydasında şikayət verə bilər. Bununla yanaşı, Prezident İlham Əliyev oktyabrın 19-da “Sahibkarlıq fəaliyyətinin xüsusi razılıq (lisensiya) tələb olunan növlərinin sayının azaldılması, xüsusi razılıq (lisensiya) verilməsi prosedurlarının sadələşdirilməsi və şəffaflığının təmin edilməsi haqqında” Fərman da imzalayıb. Hər iki sənədin əhəmiyyəti, qeyri-neft sektorunun, sahibkarlığın inkişafına verəcəyi töhfə və digər məsələlərlə bağlı “Kaspi”nin suallarını “Ekonomiks” Beynəlxalq İqtisadi Araşdırmalar Birliyinin sədri, iqtisad elmləri doktor, professor Fikrət Yusifov cavablandırır.

- Prezident İlham Əliyev tərəfindən bir neçə gün bundan önce qanunvericilik təşəbbüsü qaydasında Milli Məclisə sahibkarlıq sahəsində aparılan yoxlamaların dayandırılmasını nəzərdə tutan qanun layihəsi göndərildi. Oktyabrın 20-də isə Milli Məclisdə deputatlar həmin qanun layihəsini təsdiqləyiblər.

- Dövlət başçısının belə bir təşəbbüslə çıxış edəcəyi gözlənilən idi. Oktyabr ayının 12-də Nazirlər Kabinetinin doqquz ayın yekunlarına həsr olunmuş müşavirəsində Prezidentin - “Deməliyəm ki, yoxlamalarla bağlı çoxsaylı şikayətlər gəlir. Yoxlamaların sayı kifayət qədər çoxdur, yoxlayan təşkilatlar da sanki bir-biri ilə rəqabətə çıxıblar. Bu da dözülməzdir” - deməsi artıq yaxın günlərdə onun tərəfindən bu məsələlərlə bağlı sət addımların atılacağına bir işarə idi. Çünki Prezident ölkənin iqtisadi strategiyasını artıq 2003-cü ildən sonra rəsmi şəkildə bəyan edib. Ölkədə on ildən artıqdır ki, bu strategiyaya uyğun olaraq xüsusi dövlət proqramları çərçivəsində ciddi işlər görülür. Aparılan işlər nəticəsində qeyri-neft sektorunun əsaslı inkişafına nail olunsada, bu sahədə hələ çox məsələlərin həllinə ehtiyac var. Biz bu gün ölkə iqtisadiyyatının neftdən asılılığını axıra qədər aradan qaldıra bilməmişik. Bax elə bu səbəblərdən ölkə başçısı qeyri-neft sektorunun inkişafına mane ola biləcək bütün məqamlara qarşı belə sət münasibət bildirdi. Prezidentin indiki məqamda belə təşəbbüslə çıxış etməsinin kökündə yuxarıda dediyimiz məsələlər durur.

- Sözügedən qanun layihəsi cari il noyabrın 1-dən etibarən düz iki il müddətində sahibkarlıq sahəsində aparılan yoxlamaları qadağan edir. Sizcə, qanunvericilikdə göstərilən müddəaların qüvvəyə minməsi nəyi dəyişəcək, sahibkarlıq subyektlərinə, ümumilikdə qeyri-neft sektorunun inkişafına necə təsir göstərəcək?

- Yuxarıda dediyimiz kimi, bu gün ölkə başçısının bilavasitə rəhbərliyi altında Azərbaycanda qeyri-neft sektorunun inkişaf etdirilməsi üçün ciddi işlər görülür. Ölkə iqtisadiyyatının neftdən asılılığını minimuma endirmək yolunda görülən işlərin əvəzi yoxdur. Baxın, təkcə son 5 ildə bu istiqamətdə görülən işlər hansı nəticələrə gətirib çıxarıb. Bu müddət ərzində Ümumi Daxili Məhsulun tərkibində qeyri-neft sektorunun xüsusi çəkisi 20 faizə qədər, qeyri-neft sektorundan ixracın həcmi isə 60 faizdən çox artıb. Həmin göstəricilər kifayət qədər yüksək nəticələrdir.

dir. Lakin bu nailiyyətlər heç kəsi arxayın etməməlidir. Qeyri-neft sektorunun daha da inkişaf etdirilməsi və bu sektorda istehsal olunan məhsulların rəqabət qabiliyyətinin artırılması hesabına onların ixracının çoxaldılması ilə bağlı bundan sonra da böyük işlərin görülməsinə ehtiyac var. Bu işlər də ölkədə sahibkarlığın inkişafına münbit şəraitin yaradılmasından keçir. Elə bu səbəbdəndir ki, Prezident həmin müşavirədə sahibkarlığın inkişafına maneçilik törədən neqativ halları çox kəskin tənqid etdi və onların aradan qaldırılması məqsədilə ciddi tapşırıqlar verdi. Əsassız yoxlamalar da bütövlükdə biznes mühitinə və deməli, sahibkarlığın inkişafına süni əngəldir. Əslində, bəzi müstəsna hallar istisnalar olmaqla (cinayət tərkibli hallar daxil) sahibkarlığın fəaliyyəti bir halda-vergiyə borcunun ödənilməsinin düzgünlüyünü müəyyən etmək məqsədilə yoxlanıla bilər. Yəni, belə yoxlamaların özündə də mütəmadiyyə heç bir

ehtiyac yoxdur. Qanun var, qanunla müəyyən edilmiş vergilər bəllidir və hər sahibkar hansı vergiləri ödəməli olduğunu, vergini vaxtında ödəmədiyini, ondan yayındığı hallarda hansı cərimələrin və cəzaların onu gözlədiyini yaxşı bilir. Dünyanın inkişaf etmiş ölkələrində yoxlamalara yanaşma dediyimiz bu prinsiplərdən qaynaqlanır. Bizdə də belə olmalıdır. Heç şübhə etmirəm ki, sahibkarların işinə engel yaradan var yersiz, bir çox hallarda isə qərəzli yoxlamaların aradan qaldırılması hesabına biznes mühitinə daha da münbitləşdirilməsi ölkədə qeyri-neft sektorunun inkişafına ciddi təkan verəcəkdir.

- İlin 9 ayının yekunları ilə bağlı müşavirədə dövlət başçısı İlham Əliyevin icra hakimiyyəti və hüquq-mühafizə orqanları tərəfindən sahibkarlara problemlə-

ödəmələrin zəifləməsi deməkdir. Bir sözlə, belə neqativ hallar son olaraq həm dövlətə, həm də vətəndaşlarımıza ciddi ziyan vermiş olur. Odu ki, ölkə başçısı bu kimi neqativ halların ən qısa zaman kəsiyində aradan qaldırılmasını təmin edə biləcək qərarlar qəbul etdi və bir daha qeyd etdim ki, Prezidentin bu addımları ölkə əhalisi tərəfindən yüksək qiymətləndirilir.

- Bir neçə gün bundan önce Prezident İlham Əliyev yeni bir Fərman imzaladı. Həmin Fərmanla lisenziyaların sayının azaldılması, lisenziya verilməsi qaydalarının sadələşdirilməsi və şəffaflığın təmin edilməsi, sahibkarlarla bağlı bütün lisenziyaların iqtisadiyyat və Sənaye Nazirliyi tərəfindən ASAN Xidmət Mərkəzlərində verilməsi nəzərdə tutulub. Bu Fərmanın icrası sahibkarlıq sahə-

Bu gün Azərbaycanda sahibkarlığın normal inkişaf etdirilməsi üçün yaradılan mühit kifayət qədər münbitdir. Sizi inandırırıram ki, heç bir ölkədə sahibkarlığın inkişafına ölkə başçısı səviyyəsində bu qədər həssas yanaşmaya rast gəlmək mümkün deyil. Bizdə isə bu məsələlər Prezidentin daim diqqət mərkəzindədir. Bax bütün bunların nəticəsidir ki, müvafiq beynəlxalq qurumlar da Azərbaycandakı mövcud biznes durumuna yüksək qiymət verirlər.

rin yaradılmasına, sahibkarlara qarşı qanunsuz tələblər irəli sürülməsinə diqqət çəkməsi, ardınca da həm qanunvericilik təşəbbüsü ilə çıxış etməsi və bəzi dövlət qurumu rəhbərlərini vəzifədən azad etməsi, onlar barədə müvafiq tədbirlər görülməsi, Sizcə sahibkarlar tərəfindən necə qarşılınır?

- Azad sahibkarlığın inkişafı yolunda mövcud olan maneələrə qarşı Prezidentin belə sət münasibəti vətəndaşlarımızın, ilk növbədə isə iş adamlarının ürəyincə olan bir məsələdir. Özünü fikirləşin. Yersiz bir yoxlama ilə kimsə sizi, yaxud hansısa iş adamını heç bir əsas olmayan tələbləri icra etməyə məcbur edir və siz bunun real olmadığını başa düşüb, belə haqsız tələbləri yerinə yetirməkdənsə fəaliyyətinizi dayandıрмаğa və ölkədən getməyə üstünlük verirsiniz. Bu isə bütövlükdə ölkə üzrə istehsalın azalması, iş yerlərinin bağlanması, büdcəyə

sində hansı dəyişikliklərə səbəb olacaq?

- Son on ildən bir qədər artıq vaxt ərzində lisenziyaların sayı iki dəfəyə yaxın artaraq 60-a çatıb. İlk növbədə sahe maraqlarından çıxış edən aidiyyəti qurumlar zərurət olan və olmayan fəaliyyət növlərinə lisenziyalar müəyyən etməklə, bu yolla sahibkarları özərləndirən əsl vəziyyətə salmağa və çirkin əməllərə münbit şərait yaradılmasına nail olmuşdular. Elə bu səbəbdəndir ki, oktyabrın 12-də Nazirlər Kabinetinin iclasında ölkədə bu halların mövcudluğundan narahatlığını ifadə edən ölkə Prezidenti - “Mənə verilən məlumata görə, lisenziyaların sayı getdikcə artır. Əksinə, azalmalıdır, amma bizdə artır. Nəyə görə? Çünki müvafiq qurumlar çalışırlar ki, lisenziyaların sayını artırırlar. Lisenziya da nədir? Pul mənəyidir. Qanunsuz varlanma metodudur” - dedi. Lisenziya və xüsusi icazələrin verilməsi sahəsində yaran-

miş bu vəziyyətin aradan qaldırılması yolunda elə ilk və cəsəratlı addımı da Prezident özü atdı. Dövlət başçısının oktyabr ayının 19-da “Sahibkarlıq fəaliyyətinin xüsusi razılıq (lisensiya) tələb olunan növlərinin sayının azaldılması, xüsusi razılıq (lisensiya) verilməsi prosedurlarının sadələşdirilməsi və şəffaflığının təmin edilməsi haqqında” imzaladığı Fərman təkcə lisenziyaların və xüsusi icazələrin deyil, bütövlükdə sahibkarlığın inkişafının qarşısında əngələ çevrilmiş bütün məqamların tezliklə aradan qaldırılması yolunda inqilabi bir dönüşün başlanğıcını qoydu. Əslində çox sadə görünən bir işin - lisenziyanın əldə edilməsinin çətinliklərini yaşamış sahibkarlar Prezidentin bu addımını alqışladı. Çünki bu yolun nə qədər çətin bir yol olduğunu ilk növbədə onlar çox yaxşı bilirlər. Fərmanla sahibkarlıq fəaliyyətinin xüsusi razılıq (lisensiya) tələb olunan bütün növləri üzrə (dövlət təhlükəsizliyindən irəli gələn hallar istisna olmaqla) xüsusi razılıq (lisensiya) verilməsi iqtisadiyyat və Sənaye Nazirliyinə həvalə edilir və nazirliyə xüsusi razılıq (lisensiya) tələb olunan fəaliyyət növlərinin sayının minimuma endirilməsi barədə ölkə başçısına təkliflər vermək tapşırığı verilib. Bütövlükdə bu məsələlərin bir mərkəzdən idarə edilməsi çox vacib idi ki, bu da öz həllini Fərmanda tapdı. Lisenziya və xüsusi icazələrin iqtisadiyyat və Sənaye Nazirliyi tərəfindən “ASAN xidmət” vasitəsilə verilməsi bu işdə vətəndaş-məmur təmaslarının əsaslı şəkildə aradan qaldırılması deməkdir. Fərmandan ən çox diqqət cəlb edən məqamlardan biri isə sahe qurumlarının zəruri hallarda rəyinin soruşulması və bu sorğuya müəyyən edilmiş vaxtda cavab verilmədikdə onların rəyinin avtomatik olaraq müsbət olduğu qənaətinə gəlinməsidir. Hesab edə bilərik ki, bu məsələdə iqtisadiyyat və Sənaye Nazirliyinin mütəxəssisləri sahe qurumlarının verəcəkləri rəylərin obyektivliyini, onların qərəzli olub-olmaması hallarını da araşdırmaq səlahiyyətinə malik olmalıdır. Qərəzli rəy verildiyi halı müəyyən olunsada, həmin rəy müsbət rəy kimi qəbul olunmalıdır. Əks halda, sahe qurumları “mənfə rəy” verməklə sahibkarlara “təsir etmək” fərsətindən yararlanırlar. İqtisadiyyat və Sənaye Nazirliyində belə səlahiyyətin olması o demək olacaqdır ki, lisenziya və xüsusi razılıq verilməsi işində sahe strukturları məmur-vətəndaş təmaslarından tam məhrum olacaqlar. “Elektron lisenziya” portalının yaradılması isə bu məsələdə tam dönüş edilməsi demək olacaqdır.

- Sizcə, Azərbaycanda biznes mühitini daha da yaxşılaşdırmaq, biznesin inkişafına təkan vermək üçün əlavə hansı tədbirlərin görülməsinə ehtiyac var?

- Bu gün Azərbaycanda sahibkarlığın normal inkişaf etdirilməsi üçün yaradılan mühit kifayət qədər münbitdir. Sizi inandırırıram ki, heç bir ölkədə sahibkarlığın inkişafına ölkə başçısı səviyyəsində bu qədər həssas yanaşmaya rast gəlmək mümkün deyil. Bizdə isə bu məsələlər Prezidentin daim diqqət mərkəzindədir. Bax bütün bunların nəticəsidir ki, müvafiq beynəlxalq qurumlar da Azərbaycandakı mövcud biznes durumuna yüksək qiymət verirlər. Bu gün dünya bazarlarında neftin qiymətlərinin iki dəfədən çox aşağı düşdüyü bir şəraitdə neft ölkəsi olan Azərbaycanda iqtisadiyyat qeyri-neft sektorunun hesabına 4 faizə qədər arta bilirsə və bunun belə olduğuunu Beynəlxalq Valyuta Fondu kimi dünyanın ən nüfuzlu maliyyə institutu təsdiq edirsə, qoy onda Azərbaycan iqtisadiyyatının “acınacaq bir vəziyyətdə olduğunu” iddia edən siyasi boşboğazlar bundan xəcalət çəksinlər.